

Romney

chov ovcí pod širým nebem

Milan Daďourek

© 2017

Obsah

I. Úvod.....	3
Komu má publikace pomoci.....	3
O autorovi.....	3
II. Základní informace o romney.....	4
Popis plemene.....	4
Proč plemeno romney.....	4
Systém chovu.....	5
III. Založení chovu.....	6
Půda.....	6
Velikost stáda.....	6
Nákup chovných ovcí.....	6
Mít svého berana?.....	7
Výběr plemeníka.....	7
Úřední šiml.....	8
Evidence a značení zvířat během chovu.....	8
Nákup sena na zimu.....	9
IV. Zařízení pastvin.....	10
Organizační uspořádání pastvin.....	10
Ohrazení pastvin.....	11
Vybavení pastvin.....	12
V. Chov romney aneb jak bačovat.....	15
Ovčácké pomůcky.....	15
Krmení.....	15
Skladování sena na zimu.....	16
Sledování zdraví a pohody ovcí.....	17
Zabezpečení pastviny.....	17
Hygiena na pastvině.....	17
Péče o pastviny.....	18
Odčervování.....	18
Vakcinace.....	19
Stříhání vlny.....	20
Údržba paznehtů.....	22
O kulhání ovcí.....	22
O tloustnutí ovcí.....	22
Chovatelská evidence.....	22
VI. Odchov jehňat.....	23
Připouštění.....	23
Bahnění.....	23
Pomůcky pro bahnění.....	24
Co hlídat před porodem.....	24
Zásahy během porodu.....	25
Ošetření čerstvě narozeného jehněte.....	26
Co hlídat po obahnění.....	27
Predátoři.....	28
Domácí odchov jehňat.....	29
Zánět vemene.....	29
Odstav jehňat.....	30
VII. Průběh chovatelského roku.....	31
VIII. Jak dál.....	32
Co s produkcí.....	32
O užitkovosti.....	32
Brakace.....	33
Obnova stáda.....	33
Použitá a doporučená literatura.....	34

III. Založení chovu

Půda

Zajistěte si vhodnou pastvinu. Bez vlastní nebo propachtované půdy to nejde. Máte-li ornou půdu, nepodceňujte její zatravnění – povrch dobře srovnejte a perfektně vysbírejte kameny. Zatravněvací směs bude lépe fungovat, pokud zvolíte takovou, která má složení blízké dobrým pastvinám nebo loukám v okolí. Nespokojte se s běžnou komerční směsí. Předejdete tím budoucím nákladům (dosev, obnova). Myslete na to, že ne všechny druhy a odrůdy trav snášejí dobře pastvu (sešlap, okus). Nechte si případně poradit. Válení může snížit vysychání. A s první sečí (tzv. plevelnou) nepočítejte na sena.

Velikost stáda

Ovce jsou zvířata stádová. Chov méně než tři se považuje za týrán. Protože ztráty nelze vyloučit, doporučuji chovat nejméně čtyři kusy. Pokud půjde o tři ovce a berana, je třeba na konci léta počítat se stádečkem až devíti kusů (včetně jehňat). Máte-li nedostatek pastvy, budete nuceni jehňata prodat nebo zužitkovat již při odstavu – kolem 100 dnů věku.

Maximální počet ovcí, které můžete chovat, se odvíjí od úživnosti pastviny na konci léta a začátkem podzimu. Nebude-li pastvy dost, musíte počítat s příkrmováním senem již od srpna, což vás pravděpodobně donutí seno kupovat.

Zelená pastva je důležitá v době sání jehňat. Květnové přírůstky trávy u nás bývají vysoké - nebudete-li tedy sklízet seno, může pro nejmenší stádo čtyř kusů v „hobby“ podmínkách postačit asi 2 000 m² dobré pastviny – pokud si zajistíte asi 2,5t sena na příkrm a na zimu. Nechcete-li seno kupovat, je třeba počítat čtyřikrát větší plochu. Uvedená čísla berte jen jako odhad – velmi záleží na konkrétních podmínkách farmy a průběhu počasí. Máte-li větší plochu, stejně raději začněte s menším počtem. Z pohledu dotační politiky se za minimum považují dvě dospělé ovce na 1 ha.

Nákup chovných ovcí

Jehňata se u romney rodí na jaře, a proto se chovné jehnice prodávají na podzim. Kvalitních chovných jehnic je na trhu spíše nedostatek a chovatelé, kteří je produkují, mívají jehnice předprodané již začátkem prázdnin. Jehnice je proto potřeba domlouvat už koncem jara a počítejte s potřebou složit zálohu. Zvolit lze i nákup již zapuštěných jehnic. Ušetříte si tak starosti s beranem v prvním roce. Samozřejmě u jehnic nepočítejte s tím, že beran zapustí všechny.

U některých chovatelů se dají koupit i ročky – buď na jaře nebo další podzim. Těchto starších jehnic je ale v nabídce málo, proto bývá cena výrazně vyšší. Pokud neřešíte peníze a chcete mít chov opravdu pro zábavu, je optimální nákup zapuštěných mladých bahniček – tedy rok a půl nebo dva a půl roku starých ovcí, které již mají první bahnění a odchov jehňat za sebou (odbyly si tedy všechny nesnáze prvniček).

Při objednávce ovcí přemýšlejte již i o jejich dopravě, poradte se případně s prodejcem.

Při nákupu plemenných zvířat doporučuji vyhnout se chovům, které využívají intenzivnější postupy – zejména výkrm beranů, ustájení, dokrmování jádrem. Také doporučuji nákup z co nejpodobnějších klimatických podmínek. Usnadníte si adaptaci ovcí. Lépe se adaptují ovce mladé. Volte chov s podobným systémem. Chcete-li chovat bez ustájení, kupujte opět z takového chovu. Chcete-li elektrické ohradníky, je lépe, pokud se ovce i v původním chovu s elektrickým hrazením potkaly. Ze zdravotních důvodů preferujte chovy s kontrolou užitkovosti, protože mají povinnost každoročního testování nepřítomnosti vybraných nemocí. Chov si rozhodně předem ověřte (reference, návštěva, ideálně i veterinární doklady). Chcete-li koupit více zvířat, zvažte sebrání směsného vzorku trusu a provedení rozborů (cca 500 Kč) – poradte se s veterinářem. Nekupujte zvířata z velkého množství stád, abyste si nezavlekli zbytečně mnoho parazitů.

Mít svého berana?

Zda mít vlastního plemenného berana, je důležité rozhodnutí. Budete jej muset v červenci od ovcí oddělit a držet jinde až do připouštění (listopad). Beran vydrží tuto dobu i sám někde v chlívků, ale ideální řešení to není. Bude se snažit zapojit do stáda s vámi, což může vést k nárůstu jeho agresivity. Běžní berani romney jsou, narozdíl od jiných plemen, klidní a neútoční. Neublíží jehňatům, ani nenapadají lidi. Při přiblížení obvykle utíkají stejně jako ovce, často rychleji. Povahu berana však lze zkazit přílišnou důvěrností. Naučíte-li ho chodit za vámi, nebo nechat se hladit od dětí, postupně dojde k dojmu, že jste druzi. Bude si budovat svoji pozici, jak je pro něj přirozené - slabší členy stáda bude trkat, aby si vynutil respekt. Z miláčka se pak stane zvíře nebezpečné pro děti i dospělé.

Bude-li tedy beran nějakou dobu sám, choďte za ním minimálně, nedávejte mu žádné přilepšení, nepouštějte za ním děti. Naopak se snažte poskytnout mu zvířecí společnost, třeba alespoň slepice. Optimální je pak mít pro něj oddělený kousek pastviny (bez přímého kontaktu s pastvinou ovcí) kam za ním po odstavu (srpen) umístíte i odchované beránky.

Jsou také drobní chovatelé, kteří berana nechávají u ovcí stále. Musí pak ale počítat s rozvleklým rozením jehňat od ledna do dubna a včas prodat/zkonzumovat odchované jehnice. Tento způsob nedoporučuji.

Výhodné je i pro malého chovatele mít berany dva. Omezí se dopady jejich izolace od ovcí. Je k dispozici náhrada v případě nečekané události (zranění, nemoc, úhyn). Také se umožní rozšiřovat stádo vlastními jehnicemi, pokud budou připouštěné druhým beranem. Současné nastavení dotací na chovné berany zajišťuje návratnost jejich kupní ceny během dvou až tří let.

Bez chovného berana nebudete muset řešit jeho oddělení od ovcí. Jenže pak buď nebudete mít jehňata, nebo si budete muset berana někde půjčit. Většinou takovou možnost nenajdete. Půjčování berana má zdravotní i chovatelská rizika. Reálné je v situaci, kdy se několik menších chovatelů v místě dohodne na stejném plemeni a podmínkách chovu, nejlépe mají ovce ze stejného zdroje a budou si držet dohromady společného berana. Pak je možné ovce i společně připouštět a zimovat. Na zapouštění se na dospělého berana počítá až padesát ovcí.

Výběr pleménika

Oproti chovným ovcím je možné plemenného berana sehnat i v průběhu roku či na podzim před připouštěním. Důležité je, aby beran nebyl blízce příbuzný se zamýšlenými ovcemi – hlídá se, aby pocházel z jiných linií než ovce i z jiných rodin. Seriózní chovatel vám sestaví kolekci jehnic tak, abyste měli dostatek beranů na výběr, a případně pohlídá nepřibuznost od něj koupených zvířat se zvoleným beranem.

Vyhněte se koupi i používání berana bez původu. Jednak to zakazuje zákon, především tím ale můžete velmi ohrozit úspěch vašeho chovu. Pomínou-li vyšší riziko přenosu chorob, pamatujte, že beranovy geny z poloviny ovlivní všechna vaše jehňata – geny ovce jen několik jejích potomků. Kvalitní beran může během jedné generace zlepšit stádo, nekvalitní zhoršit.

Mluvíme-li o romney, je jejich

klíčovou vlastností odolnost a přizpůsobivost. V ČR jsou dvě hlavní skupiny linií beranů, které následně ovlivňují vlastnosti chovů: anglické a novozélandské (řekněme včetně těch importovaných s „mezipřistáním“ v Maďarsku). Jste-li spíše z mírnějších podmínek, mohou pro vás být vhodnější „angličané“. Pro drsné podmínky bych preferoval „novozélandčany“, kteří jsou považováni za odolnější.

U beranů požadujte doklad o bonitaci nebo zápisu do plemenné knihy. Připouštění neregistrovaným plemeníkem je nezákonné. Žádejte také doložení výsledků státních zkoušek (test sledovaných infekčních chorob).

Pozor na zavlečení chorob a parazitů novým beranem. Doporučuje se alespoň tři týdenní karanténa. Nového berana před vpuštěním na pastvinu odčervěte, a to jiným přípravkem než měl naposledy. Spoléhání na dobré odčervení předchozím chovatelem se nemusí vyplatit (záleží také jak střídá přípravky, pastviny atp.).

Úřední šiml

Zemědělský chov je dnes zatížen mnoha „papírovými“ povinnostmi. Především musíte mít chov registrovaný u ČMSCH, a.s. (Českomoravská společnost chovatelů, Hradištko, viz www.cmsch.cz) – obdržíte číslo chovu, bez kterého by vám nikdo neměl chovná zvířata prodat.

Pokud by váš chov měl být podnikáním (účelem je pravidelný zisk), měli byste se také na živnostenském úřadě zaregistrovat jako zemědělský podnikatel a podnikání oznámit finančnímu úřadu, správě sociálního zabezpečení a vaší zdravotní pojišťovně.

Zahájení chovu máte oznámit Státní veterinární správě (pracoviště bývají v někdejších okresních městech, viz www.svsr.cz).³ Tam byste také měli odevzdat zpracovaný Pohotovostní plán pro případ nebezpečné nákazy (formulář s různými kontakty a zákres pastvin – pomůže vám veterinář). Většina malých chovatelů o těchto povinnostech ale ani neví.

Pokud si budete sušit seno, jste výrobcem krmiva a za tím účelem byste měli požádat o registraci u Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského (eagri.cz/public/web/ukzuz/portal) pro činnost prvovýroba – chov, prvovýroba krmných produktů, skladování a zpracování. A konečně byste měli mít uzavřenou smlouvu s asanačním podnikem o svozu a likvidaci vedlejších živočišných produktů (úhyny, potraty, lůžka po obahnění, zbytky ze zabíjaček).

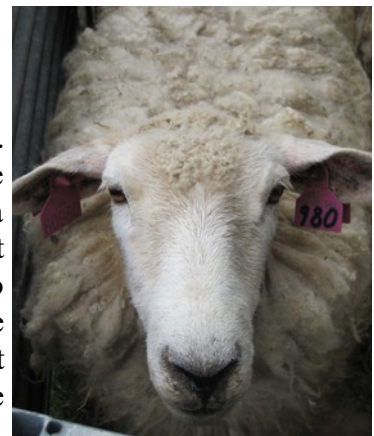
Jestliže budete chtít požádat o zemědělské dotace, navštivte především pracoviště Státního zemědělského intervenčního fondu (www.szif.cz). Obrňte se trpělivostí a připravte na další porci formulářů a evidencí.

V důsledku neustálého usnadňování, vylepšování, racionalizace, přibližování veřejnosti, a nevím čeho dobrého ještě, počítejte se změnami názvů příslušných institucí (např. Zemědělská agentura = Agentura pro zemědělství a venkov = pracoviště Státního zemědělského intervenčního fondu), jejich webů a možná i úloh. Nečekejte však, že by některá z povinností ubyla :).

Evidence a značení zvířat během chovu

V průběhu chovu je podstatné především mít v pořádku evidenci zvířat. Po registraci chovu (viz výše) obdržíte stájový registr, do kterého byste měli zapisovat přísuny a odsuny zvířat a zároveň tyto pohyby hlásit na ČMSCH, a.s. Nakoupíte-li chovná zvířata, prodávající je musí odhlásit na vaše číslo hospodářství. Pokud nenahlásíte jejich přísun, dostanete do potíží sebe i jeho. Pokud nějaké zvíře prodáte nebo uhyne, musíte je odhlásit. Úhyn se odhlašuje na číslo asanačního podniku, který ho opět musí přisunout. Doklad o odvozu úhynu si schovejte. Všechny pohyby se hlásí do týdne.

Naštěstí u jehňat je povinnost zavedení do evidence až po jejich označení. Označit je přitom musíte před tím, než vaše hospodářství opustí (prodej, jatka), nejdéle v šesti měsících. Pokud tedy jehňata do

3 Viz zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon

šesti měsíců sami zkonsumujete v rodině, hlásit je nemusíte. K označení jehnat potřebujete oficiální ušní známky, které si opět objednáte od ČMSCH. Dostanete tam také duplikáty ušních známek vašich zvířat, pokud je ztratí (každé chovné zvíře starší šesti měsíců má mít známku na každém uchu). Nezapomeňte si k jejich navěšení objednat i kleště.

V nejjednodušším případě, kdy jehňata spotřebujete a chovná zvířata nakupujete, budete hlásit jen přísun chovných zvířat a v budoucnu jejich odsun (na domácí porážku, na jatka, prodej nebo na asanační podnik). I pro takto jednoduchou evidenci je výhodné požádat SZIF o zřízení přístupu k Portálu farmáře, který vám umožní poměrně jednoduše podávat hlášení on-line.

Nákup sena na zimu

Chystání zásob sena na zimu vás čeká každý rok, ale píšou o něm již zde, abyste se po seně nezačali shánět až ve chvíli, kdy budou v listopadu či prosinci vaše jehničky vybíhat z vozu na pastvinu. Pokud budete ovce již první zimu krmit vlastním senem, asi je nezapomenete nasušit. Počítáte-li ale s nákupem sena, určitě se po něm poohlížejte už v době, kdy se suší – v červnu a červenci. Kupte kvalitně usušené. Zaražte u středu balíku ruku co nehlouběji a vytáhněte seno zevnitř – nesmí být zahřáté, vlhké, mazlavé, plesnivé, zatuchlé. Z balíku by se nemělo prášit (hlína, plíseň) a neměl by být plísní cítit. Raději se vyhněte senu příliš mladému (z května) a také otavám (senu z druhé seče - v srpnu či později). Vysoký podíl vojtěšky není vhodný.⁴

Bát se naopak nemusíte sena přemoklého (žlutého až rezavého), pokud bylo po přemoknutí řádně usušené. Pro romney je trochu nižší výživnost sena spíše výhodou. Ovšem měli byste dostat lepší cenu a díky ní raději pořídíte nějaký balík navíc. Na každou ovci se na den počítá obvykle 3 kg sena, tedy na zimu 1 až 1,5 balíku sena na ovci při třech metracích sena v balíku. Dobré je také mít na jeden měsíc skutečně kvalitní seno na dobu těsně před bahněním (tj. na nejmenší chov o čtyřech kusech asi jeden balík).

4 Horák a kol. (2012): Chováme ovce, viz str. 240 a též Mátlová, Loučka a kol. (2002): Pastevní chov ovcí a koz, kde je na str. 71-72 k fytoestrogenům a rostlinným toxinům více